

Profiel

Het Gemeentearchief Amsterdam (GAA) is het historische documentatiecentrum van de stad Amsterdam met 35 kilometer archieven, de historisch-topografische collectie met miljoenen kaarten, tekeningen en prenten, en omvangrijke geluids-, film- en fotoarchieven.

Missie

Als geheugen van de stad heeft het GAA de taak (digitale) archieven en collecties te verwerven, te bewaren, toegankelijk te maken en te presenteren.

Het GAA wordt herkend als *de* leverancier van (historische) informatie over Amsterdam en zoekt permanent manieren om zoveel mogelijk klanten van dienst te zijn.

Maatschappelijke relevantie

- Controleerbaarheid van de overheid
- Rechtsvinding
- Rechtszekerheid
- Toegankelijkheid van cultuurhistorisch erfgoed
- Kennis van de geschiedenis van Amsterdam als belangrijk maatschappelijk bindmiddel

Organisatie

Het GAA bestaat meer dan 150 jaar. De dienst heeft een formatie van 110 plaatsen. Er werkten dit jaar 133 medewerkers en 46 medewerkers op detacheringbasis vanuit diverse sociale werkverbanden.

Inhoud

Voorwoord

Overzicht van de acht productgebieden

Inspectie

Verwerving

Advisering en ondersteuning

Ontsluiting

Beheer

Dienstverlening

Verkoop informatieproducten en reproducties

Presentatie

Personeel en organisatie

Financiën

Ondernemingsraad

Bezoekersraad

Stichting Vrienden van het Amsterdamse Gemeentearchief

Voorwoord

Het Gemeentearchief (GAA) is als geheugen van de Amsterdamse samenleving een instituut met een openbare functie. Openbare functies zijn gebaat bij een goed zichtbare plek in de samenleving, centraal gelegen en in de nabijheid van het publiek.

In december 2002 ging de Gemeenteraad van Amsterdam akkoord met het voorstel om aan het GAA een structurele financiële prioriteit van bijna €1,5 miljoen toe te kennen, waarmee de plannen voor de huisvesting in het gebouw De Bazel (het voormalig hoofdkantoor van de ABN AMRO in de Vijzelstraat) kunnen worden gefinancierd. Met dit besluit geeft de Raad aan dat het vertrouwen heeft in de toekomst van het GAA.

In dit verslagjaar zijn de doelstellingen op vrijwel alle gebieden ruimschoots gehaald. Er werd meer productie geleverd dan geraamd en het financiële resultaat was volgens goede traditie in zwarte cijfers geschreven. Bij de productiecijfers treden wel verschuivingen op. Zo zet de al jaren zichtbare tendens van stijgende belangstelling voor onze producten via het Internet sterk door. Dat betekent dat het GAA ook voor de komende jaren veel energie zal steken in de plannen om het digitale aanbod te vergroten. Naast deze kansen zijn er ook de bedreigingen. Het probleem van de digitale duurzaamheid is nog niet opgelost.. Het GAA wil met de inrichting van een duurzaam digitaal depot de achilleshiel van de gemeentelijke overheidsadministratie beschermen. De komende jaren zal er op dit terrein nog veel onderzoek gedaan moeten worden om duurzaamheid en betrouwbaarheid van digitale archieven te waarborgen.

Het GAA is trots op de gehaalde productiedoelstellingen, op het succes van de tentoonstelling “Kaarten van Amsterdam” en buitengewoon verguld met het besluit van de Gemeenteraad betreffende De Bazel. Maar bovenal vermeld ik de betrokkenheid van onze medewerkers. Het lage percentage ziekteverzuim bij onze dienst spreekt voor zich: 3.5%. Dank zij hun inzet en toewijding kon het jaar 2002 zo succesvol zijn.

Ik hoop dat u het jaarverslag met plezier zult lezen.

Dr. Jan E.A. Boomgaard, gemeentearchivaris

Overzicht van de acht productgebieden

PRODUCTGEBIED Uitgaven en inkomsten maal €1.000	UITGAVEN (indicatief)		INKOMSTEN		PRESTATIES			
	Begroot excl. overhead	Realisatie excl. overhead	BEGROOT	REALISATIE	PRODUCT	EENHEID	BEGROOT	REALISATIE
A Inspectie en acquisitie over- heidsarchieven c.a.	160	213	5	66	<ul style="list-style-type: none"> •Inspectie •Cursussen •Acq. overheidsarchieven 	bezoeken cursisten meters	80 - -	86 90 25
B Advisering en ondersteuning bij DIV	1.000	901	839	931	<ul style="list-style-type: none"> •Advisering en ondersteuning 	uren	23.500	22.500
C Acquisitie particuliere archieven c.a.	240	250	-	-	<ul style="list-style-type: none"> •Particuliere archieven •Beeldmateriaal •Boeken •Klein materiaal •Buiten fotografie •Audiovisueel •Contacten migranten 	meters aantal aantal aantal aantal aantal	30 5.000 1.250 3.500 130 500 25	71 2.063 1.728 11.600 149 359 44
D Beveiliging en beheer van archieven en collecties	1.020	728	2	1	<ul style="list-style-type: none"> •Archiefconservering •Archiefreproductie •Collectieconservering •Collectiereproductie 	meters meters aantal aantal	310 20 7.500 7.500	1.123 15 27.178 6.029
E Ontsluiting archieven en collecties	870	1.003	97	274	<ul style="list-style-type: none"> •Extern gefinancierd •Archiefontsluiting micro •Archiefontsluiting meso •Collectieontsluiting 	euro gegevens gegevens gegevens	97.000 150.000 20.000 22.500	274.187 401.000 34.500 22.000
F Verlenen van informatie	675	778	-	-	<ul style="list-style-type: none"> •Studiezalen 	bezoekers	30.000	25.014
G Verkoop informatie- producten en reproducties	540	503	275	383	<ul style="list-style-type: none"> •Verkoop stadsboekwinkel, reproshop en website 	euro	275.000	382.821
H Presentatie	425	532	70	107	<ul style="list-style-type: none"> •Evenementen •Website 	bezoekers persvermeldingen webbezoekers pageviews	30.000 25 - -	25.000 42 132.745 2.072.607

Ieder jaar groeien de archieven en collecties van het Gemeentearchief, doordat gemeentelijke organisaties hun archieven naar het GAA overbrengen. Daarnaast verwerft het GAA waardevolle particuliere archieven en collecties die kenmerkend zijn voor Amsterdam. Gemeentelijke archieven worden pas na vele jaren naar het GAA overgebracht. Voor die tijd worden zij door de desbetreffende organisaties bewaard. Door inspecties zorgt het GAA ervoor, dat de archieven ook daar conform de geldende normen worden bewaard. Gemeentelijke diensten die hulp wensen bij het inrichten van hun archief, kunnen gebruikmaken van ondersteuning en advies van het GAA.

Inspectie

In het jaar 2002 zijn met het nieuwe *inspectiebeheerssysteem* bij stadsdelen, diensten en bedrijven 86 inspecties gehouden. De vragenlijst en de toegekende rapportcijfers maken een beoordeling en een vergelijking met andere instellingen mogelijk. Met dit systeem is het GAA in staat in het dossier- en archiefbeheer verbeteringen door te voeren. Het systeem wordt ondersteund door advies, cursussen en workshops aan medewerkers Documentaire Informatievoorziening (DIV). Voor het eerst is een (gedeeltelijk) digitaal archief beoordeeld. Geconstateerd is dat nog erg *papier georiënteerd* wordt gedacht.

Verwerving

Ruim 70 particuliere archieven zijn in 2002 verworven. De acquisitie voor de bibliotheek omvat ruim 1.700 boeken en meer dan 11.000 stuks 'klein materiaal' (reclamemateriaal en pamfletten). Hieronder volgt een selectie uit de nieuwe aanwinsten.

Archieven

- *Wijkopbouworgaan Oud West*; exemplarisch voor het buurtopbouwwerk in de stad.
- *Bouwmaatschappij Wilskracht* (1914-1918); kasboeken, manuscripten en ander archiefmateriaal, die een interessant beeld geven van een type bedrijf dat in archieven vaak ondervertegenwoordigd is.
- *Annemarie Grewel*; een persoonlijk getint archief van het bekende Amsterdamse raadslid.
- *Rutgers Stichting*; na opheffing kon haar archief worden geacquireerd.
- *Roxy*; documenten, foto's en video's van de populaire discotheek.
- *Olympisch Stadion* (1913-1997).

Bibliotheek

- *Opera Artificium* (1927); een album met prominente katholieke Amsterdammers: dichters, musici, schilders, architecten en schrijvers.
- *Honger en ellende in een gangetje in de Rozenstraat* (1908), *Handel in Vrouwenvleesch* (1908), *Oud-president Roosevelt spreekt in het gebouw der Vrije Gemeente/Weteringschans* (1910), *Winkelsluitingsproblematiek* (1910) en *Zeelieden- en Bootwerkersstaking* (1911); een selectie uit aangekochte zeldzame pamfletten uit de periode 1907-1919.

- *Kook- en Huishoudboek*, J. Chiron (1908); met bijdragen van de chef-koks van de belangrijkste Amsterdamse hotels, zoals Amstel en Americain.
- *Vooruit maar, Een koddig tochtje, Kom, Karline! kom!* en *Wij gaan naar het Tolhuis*, Saartje Pick; een Amsterdamsch kermislied en zeldzame gedichten, geschreven in waarschijnlijk de tweede helft van de negentiende eeuw.
- Amsterdamsch Studenten Muziekgezelschap J. Pzn. Sweelinck (1927); programma bij het 295-jarig bestaan van de Instelling van Hooger Onderwijs te Amsterdam.
- boeken, rapporten en gelegenheidsuitgaven uit de bibliotheek van de markante oud-wethouder en ex-raadslid Han Lammers.
- *De Vrije Ruimte* (2002); digitaal bestand van het debat over de huurproblematiek van niet-commerciële instellingen in de binnenstad, georganiseerd in samenwerking met het Fort van Sjakoo.

Audiovisuele collectie

- *Joep de Flierefluiter*, Metje Blaak (2002); afscheidscadeau van (voormalige) prostituees, verenigd in de hoerenvakbond Vakwerk (voorheen De Rode Draad), voor Joep de Groot. Hij was 33 jaar wijkagent op de Wallen.
- *Ajax-Juventus* (LP); hoogtepunten uit de originele radioreportage van de NOS uit 1973 door Theo Koomen en Dick van Rijn van de finale om de Europacup 1.
- dertien geluidsbanden van burgemeester Wim Polak.

Atlas

- Ph. Tiedeman (1693); ontwerp voor het titelblad van de stadsbeschrijving van Commelin.
- negentiende-eeuwse aquarel van de Karsseboomsbrug.
- Hildo Krop; collectie ontwerptekeningen van deze stadsarchitect.
- *Gezicht vanuit restaurant Obelt te Amsterdam*, Jan Toorop.
- *Wintergezicht op de Buiten-Amstel*, J. Vinkeles (1801); tekening.
- *De Steeg*, Albert Hahn; tekening.
- *Schuilplaatsen in Amsterdam* (ca. 1942-1943); overzichtskaart.
- Nicolas Dings; drie tekeningen in het kader van het huwelijk van Willem-Alexander en Máxima.

Acquisitie erfgoed migranten

Het verwerven van archieven van *Nieuwe Amsterdammers* heeft veel aandacht gekregen, opdat de (toekomstige) archieven van Amsterdam een afspiegeling van de bevolking zullen zijn. Daartoe heeft het GAA gesproken met vertegenwoordigers van moskeeën, een Marokkaanse vrouwenorganisatie, de Chinese school en Antilliaanse en Turkse organisaties. In het najaar is een relatiebijeenkoms voor Nieuwe Amsterdammers georganiseerd, waar ruim dertig deelnemers zijn verwelkomd. Zij onderschreven het belang van *eigen* bronnen voor hun geschiedenis in de stad. De eerste acquisitieresultaten zijn geboekt, zoals de verwerving van het archief van een Marokkaanse vrouwenorganisatie. Een andere multiculturele aanwinst is een project van fotografe Bernice Siewe. Haar werk bestaat uit foto's van een zogenaamde zwarte school in Amsterdam-Noord en persoonlijke werkstukken van leerlingen, waarin zij hun omgeving en thuissituatie in beeld en schrift hebben vastgelegd.

De banden met collega-erfgoedinstellingen, als de Stichting Bevordering Maatschappelijke Participatie en de landelijke werkgroep Islamitisch Erfgoed, zijn stevig aangehaald. Via deze relaties begeleidt het GAA onderzoekers bij het inventariseren van cultureel erfgoed van

migranten. In 2003 zal de cursus *Werken aan het verwerven van cultureel erfgoed van migranten* van start gaan.

Advisering en ondersteuning

Binnen het productgebied Advisering en ondersteuning is de invloed van digitalisering goed merkbaar. Het is belangrijk dat het GAA deze ontwikkelingen volgt en, als het kan, zelfs stuurt.

EDDA

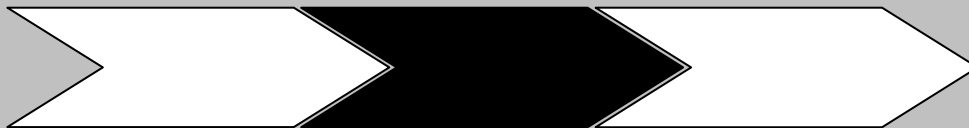
Daar versies van digitale apparatuur en programmatuur elkaar in rap tempo opvolgen, is het belangrijk te zorgen dat bestanden die we vandaag maken, authentiek bewaard en beheerd blijven en ook *morgen* nog gelezen kunnen worden. Het door het GAA ontwikkelde computerprogramma Effectieve Digitale Duurzaamheid Amsterdam (EDDA) wordt aan alle organisaties van de gemeente Amsterdam gratis verstrekt en is tot gemeentelijke standaard verheven.

Digitale Werkplaats

Het GAA heeft een onderzoek uitgevoerd naar de beste manier om Bouw- en Woningtoezichtarchieven (dossiers met vergunningen en bouwtekeningen) te digitaliseren. De stadsdelen die daarvoor belangstelling hebben, worden door het GAA ondersteund. Zelf digitaliseerde het GAA 13.480 bouwtekeningen. De kennisbank www.digidiv.nl is vanaf 2002 operationeel en krijgt positieve reacties en beoordelingen.

Digitaal Depot

De ontwikkeling van het *Digitaal Depot* is een belangrijke stap voor het GAA. In dit depot kunnen alle digitale bestanden bij het GAA worden opgeslagen. Archivering van (gemeentelijke en andere voor Amsterdam interessante) websites hoort hier bij.

Nieuwe archieven en collecties worden ontsloten om ze toegankelijk te maken voor het publiek. Daardoor kan de klant die informatie vinden die hij of zij nodig heeft voor de beantwoording van zijn of haar vragen.. De klimatologische omstandigheden in de depots van het GAA en de kwaliteit van de verpakkingsmaterialen zorgen ervoor dat de archieven en collecties in goede staat blijven.

Ontsluiting

Op het gebied van geïntegreerde archief- en collectieontsluiting zijn grote vorderingen gemaakt. Om het grote aantal verschillende applicaties terug te brengen, heeft het GAA een nieuw ontsluitingssysteem aangeschaft: Scope. Met dit systeem kunnen zowel de archieven, de bibliotheek en de kaartcollecties worden ontsloten.

Een aantal andere projecten is eveneens noemenswaard. Zo zijn bij het *Babe*-project, de index op de doopregisters van 1701 tot 1811, 341.000 namen aan de database toegevoegd.

Daarnaast is de geschreven straatnamenindex op de Ordinaris Kwijtscheldingen (overdrachtsakten vastgoed) over de periode 1563-1803 gedigitaliseerd en daarmee tevens

toegankelijk op namen van kopers, op huisnamen en op gebouwsoorten. De Ordinaris Kwijtscheldingen zijn een belangrijke bron voor huizenonderzoek in de Amsterdamse binnenstad en bevatten ook waardevolle gegevens voor genealogen.

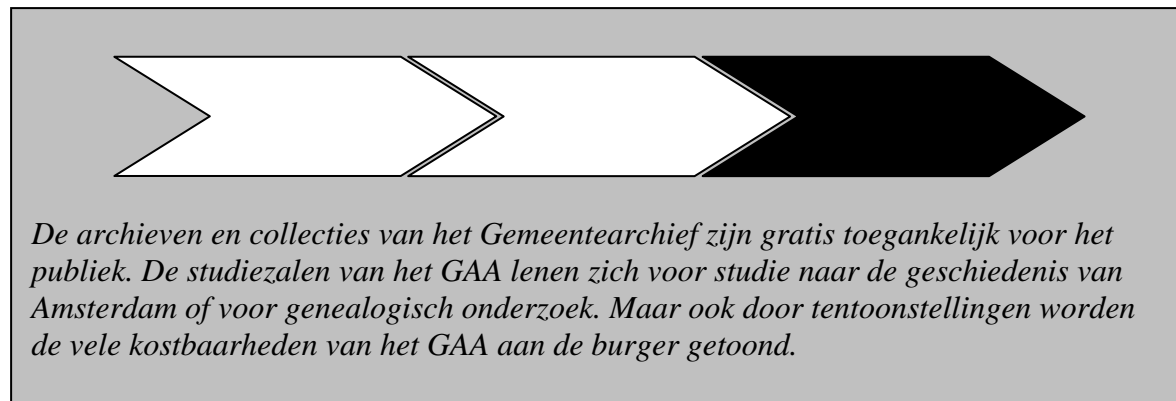
De toegang op het archief van de Burgemeesters is verbeterd door het beschrijven van de Diplomatieke missiven van ambassadeurs, gezanten en residenten in het buitenland aan burgemeesters (1631-1793). Als onderdeel van het *Deltaplan* is ruim 800 meter archief van de Secretarie ontsloten.

Van de collecties zijn de belangrijke bouwtekeningen beschreven van het architectenbureau Baanders en van de Rooimeesters, de voorloper van de voormalige Dienst Bouw- en Woningtoezicht. De jongste stadsplattegronden van Amsterdam zijn toegankelijk gemaakt met de catalogus *Kaarten van Amsterdam 1866-2000*.

Beheer

Het jaar 2002 betekent voor het productgebied *Beheer* de start van het *Deltaplan*. Met dit plan wordt de achterstand in de conservering van alle archieven en collecties van het GAA projectmatig weggewerkt. In augustus 2002 is een proef voor het *Deltaplan* gehouden met de archieven van de voormalige Secretarie van Amsterdam. In totaal werd 1.123 meter van dit archief geconserveerd. In lijn met het *Deltaplan* is voorrang verleend aan grootschalige passieve conservering van collecties boven restauratie. In gewoon Nederlands betekent dit dat ruim 27.000 kwetsbare stukken uit de Bibliotheek en de Atlas zijn herverpakt en alleen waar nodig gerestaureerd. Verder verval wordt zo tegengegaan. Naar verwachting zal het *Deltaplan* in een periode van acht jaar worden voltooid.

Een aantal kwetsbare en/of diefstalgevoelige archieven en collecties zijn verfilmd of gedigitaliseerd, waaronder archieven van de politie, de in 1921 geannexeerde gemeenten, het fotoarchief van Frits Weeda en de in de catalogus *Kaarten van Amsterdam 1866-2000* opgenomen kaarten .

Dienstverlening

De nieuwe website van het GAA is in 2002 gepresenteerd. Een statistiekprogramma meet nauwkeurig de belangstelling voor de site. In 2002 bezochten meer dan 130.000 virtuele bezoekers de website. Zij raadpleegden meer dan twee miljoen webpagina's.

Het aantal studiezaalbezoekers bedroeg 25.014. Dit betekent een daling ten opzichte van het aantal in 2001, toen de studiezalen 27.358 maal werden bezocht. De bezoeken aan de studiezalen worden ongetwijfeld beïnvloed door het succes van de website en de verbeterde ontsluitingssystemen. Een toename van het gebruik van de archieven en collecties is daardoor wel gelijk bereikt.

In 2002 is hard gewerkt aan de *Digitale Beeldbank*, waardoor deze in 2003 operationeel wordt met 30.000 topografische foto's en 35.000 bouwtekeningen. De verwachting is dat het gebruik van de dienstverlening via de website, mede door de ontwikkeling van de *Beeldbank* aanzienlijk zal toenemen.

Verkoop informatieproducten en reproducties

De meeste diensten van het GAA zijn, op grond van wettelijke voorschriften, gratis. De diensten van de reproshop worden verleend tegen een vastgesteld legestartief. Daarnaast verkoopt het GAA via zijn stadsboekwinkel en website informatieproducten over Amsterdam. In 2002 heeft het GAA een aantal nieuwe eigen producties uitgebracht, waaronder de catalogus *Kaarten van Amsterdam 1866-2000*, behorende bij de gelijknamige expositie. Aan de videoserie *Historisch Amsterdam in Beeld* zijn de delen 7 en 8 toegevoegd, getiteld *Tussen hoop en verlangen* en *Oranjes in Amsterdam*. Het laatste deel verscheen naar aanleiding van het huwelijk van prins Willem-Alexander en prinses Máxima. De eerste zes delen van deze serie zijn in 2002 uitgebracht in een boxset.

Ook via de website biedt het GAA een aantal eigen producten, zoals afdrukken van de Gezinskaarten en de Marktvergunningen. De verkoop via de website neemt gestaag toe. Mede dankzij het succes van de catalogus, de nieuwe delen van de videoserie en de boxset wist de stadsboekwinkel van het GAA een dertig procent hogere omzet te realiseren dan begroot.

Presentatie

De evenementen van het GAA vonden in 2002 op twee verschillende locaties plaats: het huidige gebouw aan de Amsteldijk en het toekomstig onderkomen De Bazel aan de Vijzelstraat.

In 2002 is het publiek tweemaal in de gelegenheid gesteld De Bazel te bezoeken. Tijdens de Monumentendagen in september wisten ruim 8.000 bezoekers de weg te vinden naar het voormalige hoofdkantoor van ABN-AMRO. Begin november was de aanstaande huisvesting van het GAA opengesteld in het kader van de Museumn8. Meer dan 6.000 bezoekers kwamen tussen zeven uur 's avonds en twee uur 's nachts langs om het gebouw te ervaren, de tentoonstelling *Kunst in de steigers* over bouwprojecten van culturele instellingen te zien en te dansen onder aanvoering van deejay Clyde.

Maar ook de Amsteldijk (de Tolstraat) verheugt zich in publieke belangstelling: 6.500 bezoekers bezochten de expositie *Kaarten van Amsterdam 1866-2000*, met topstukken als het *Plan tot uitbreiding van Amsterdam* van J.G. van Niftrik uit 1866 en het *Algemeen uitbreidingsplan* uit 1935 van C. van Eesteren.

Tijdens de Monumentendagen zijn de nieuwe vormgeving en de verbeterde structuur van de website gepresenteerd, waardoor de virtuele bezoekers de digitale balie van het GAA nog gemakkelijker kunnen raadplegen. Ook is de website met een groot aantal nieuwe bronnen, vooral op genealogisch gebied, uitgebreid, zoals de toegang op de Marktkarten (1922-1954), de index op de Ordinaris Kwijtscheldingen (1563-1803) en de registers van de Huiszittenhuizen (1808-1870). Een greep uit andere activiteiten bevat rondleidingen voor het onderwijs, fototentoonstellingen in de koffiekamer, een presentatie van een serie verworven tekeningen van Albert Klijn en een symposium over de restauratie van het *Uitbreidingsplan* van Van Niftrik.

Personeel en organisatie

Ziekteverzuim en integriteit waren thema's voor 2002. Het ziekteverzuim van het GAA bedroeg in 2002 inclusief lang verzuim 3,5%. De Verbaannorm voor het GAA is 5,8%. Het GAA heeft een proef op het gebied integriteit uitgevoerd in de vorm van een zelf ontwikkeld dilemma spel. In dit spel zijn alle mogelijke risicofactoren in de eigen werksituatie in kaart gebracht, wat als basis kan dienen voor het opstellen van tien gouden gedragsregels. Ook is in 2002 voor het eerst gewerkt met een professionele beoordelingscyclus. Deze cyclus bestaat uit een planningsgesprek aan het begin, een werkvoortgangsgesprek halverwege en een beoordelingsgesprek aan het eind van het jaar. In samenspraak met het management, de senior medewerkers en de medewerkers zijn competentieprofielen per functie vastgesteld, die vanaf 2003 in de beoordelingscyclus zullen worden betrokken.

Het GAA had eind 2002 een formatie van 110 plaatsen. Er werkten dat jaar 133 medewerkers en daarnaast 46 medewerkers op detacheringbasis vanuit diverse sociale werkverbanden. Hiermee vervult het GAA in Amsterdam ook een belangrijke rol als sociale werkgever.

Financiën

De begroting van het GAA is zowel aan de inkomsten- als aan de uitgavenkant sterk overschreden. Deze afwijking houdt verband met het hogere activiteiten niveau in de verslagperiode. Dit komt in het overzicht *koppeling van de middelen aan de acht productgebieden* tot uiting. De jaarrekening 2002 vertoonde batig saldo van €51.000.

Ondernemingsraad

Het GAA heeft een actieve ondernemingsraad (OR), die uit zeven leden bestaat. In maart 2002 hebben verkiezingen van een nieuwe OR plaatsgevonden. De opkomst was ruim tachtig procent. In 2002 hebben vooral de contractvoorwaarden met gedetacheerde medewerkers en de voorbereiding op de huisvesting in De Bazel speciale aandacht gekregen. De OR adviseert de directie op punten van bedrijfsvoering, ARBO-zaken en personeelsbeleid. De OR vergadert maandelijks. Tien keer per jaar overlegt de raad met de directie in de besluitvormende overlegvergadering.

Bezoekersraad

De bezoekersraad van het GAA is samengesteld uit een dwarsdoorsnede van de verschillende bezoekersgroepen. De raad adviseert gevraagd en ongevraagd over de dienstverlening en de presentatie van het GAA. Doel, samenstelling en werkwijze van de bezoekersraad zijn omschreven in een reglement. De raad is vier keer bijeengekomen, waarbij onder meer is gesproken over de toekomstige huisvesting in De Bazel en de Beeldbank, een database gevuld met afbeeldingen. Suggesties zijn gedaan om het niveau van dienstverlening te verhogen.

Stichting Vrienden van het Amsterdamse Gemeentearchief

Begin 2002 is de Stichting Vrienden van het Amsterdamse Gemeentearchief opgericht. De doelstelling van deze stichting is om steun te krijgen van particulieren en bedrijven, waardoor het GAA als geheugen van Amsterdam een breder publiek kan bereiken.